

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Odgovorni vrednik in založnik: **Dr. Janez Kr. Pogačar.**

№ 36.

V Četertik 6. Kimovca.

1849.

V pravovernoslovesen spomin
Male Gospodnice ali Rojstva presvete Device
Marije Matere Božje.

**IZROČBA VČIONSkih OTROK
PRESVETI POVIŠANI DEVICI
PRESVETI BOŽII ISKVERSTOVI
MATERI.**

Že so uka prazni časi
Za mladost napočili;
'Zroč'no zdaj jo Majki naši,
Devi vsi preblaženi.

Oj! Marija krasna Deva!
Zlahten cvetak vsih cvetlic!
Neka Ti se »Slava« speva
Od mladenčev in devic.

Oj, Marija! Mati blaga
Mati Sina — Jezusa!
Naj dar bude vsa predraga
Družba moja šolarska!

Tebi izročim to dico,
Mati Iskerstova!
Blagruj s svojo desnico,
Sprosi Duha Svetoga.

Nek ih vplamne sveta Vera,
Up in Ljubav do Boga!
Daleko proč greh, nevera
Naj bo proč smotnjava vsa!

Spolni Devo sveta! želo:
Kar ga je, in što ga bo,
Naj prispeje vse kardelo
Z' mano k Tebi gor v nebo!

Ta ih kliče glas vehviti:
Spasa, brata, mladosti,
Dajte malim kod Me priti,
Tih je Carstvo radosti.

Tamo čemo si zavžiti
Trojedinoz' mi Boga;
Tamo Otea vsi častiti,
Sina, Duha Svetoga.

Sv. Jakob na Slovenogorskim kod Maribora 31. Veliko-
serpana 1849. Oroslav Cetko, kaplan.

Imé Mariino.

(Poleg s. Alfonza).

Zakličem Marijo, in polno že je
Miru in veselja per meni tu vse;
Per glasu imena se vzdigne sercé,
Vsa žalost proč gré;
O srečin, kdor ljubi Marijo zvestó!

Zakličem Marijo, občutki sladki
Presl'jo zaljubljene duše moči;
Svitloba lepote, ki izreči ni je,
Vse v meni uzzó.

O srečin, kdor služi Marii skerbno!

Zakličem Marijo, in duh ves goreč
Vesolja prenesti ne more že več;
Imé ljubeznivo vse v meni konča,
Živeti ne da.

O srečin, kdor sklenil v ljubezni nje bo!

Hisinger.

Vrednost posvečujoče božje gnade.

Neka preblaga devica je imela zlahtni biser, dražji reči od njega na svetu ni bilo. Peteri bratje device so si z vsimi mogočimi zvijačami in perkupljivimi besedami perzadevali, dragi biser od nje spraviti, in seer prvi, po umetni risar, ji reče: „Sestra moja, ako mi daš biser, ti bom izdelal mal, de lepsiga nar bolj umetni risar Apel v svoji delavnici ni imel“. Devica reče: „Nočem“. Drugi, ki je bil lepoticar, ji reče: „Sestra moja, če mi prepustiš biser, ti bom tako prijetnih dišav in mazil napravil, de prijetniših še v srečni Arabii ni dobiti“. Devica reče: „Nočem“. Tretji, ki je bil kuhar, ji je rekel: „Sestra moja, če mi boš dala zlahtni biser, ti bom tako dobrih jedil perpravil, de boljšiga okusa, in bolj iskanih še nar veči sladkosnedež, ajdovski cesar Viteli, ni okusil“. Devica mu odgovori: „Ne maram zanje“. Četerti, ki je bil muzikaž, ji je djal: „Sestra moja, če mi boš dala biser, ti bom napravil lepoglasno petje, in soglasno muziko z pišalami in trobentami, z arfami in z vsimi razpoli muzikalniga orodja: de sladkejšiga soglasja še Orfej, ja še clo Apolo, (ajdovski malik muzike) nikoli slišal ni“. Devica mu odgovori: „Ne dam ga“. Na zadnje pride peti, bolj silin, kot drugi, in nesramen prepeluh, ter ji reče: „Sestra moja, če boš meni pred drugimi brati podelila zlahtni biser, ti bom ženina naklonil, de se njegovi lepoti cel svet ne bo mogel zadosti čuditi“. Devica ni hotla in je tega zadnjiga pred drugimi vun pahnila, in z nepremagljivo stanoovitnostjo odgovorila, de hoče raji nar grozovitniši terpinčenje, in clo smert preterpeti, kakor pa ta dragi biser zgubiti.

Pomen prilike je ta: Devica je človeška duša, in predragi biser je posvečujoča božja gnada, katero smo per s. kerstu zadobili. Ona je zaklad čez vse zaklade sveta.

V ravno tistim trenutleji, ko je kopel prerodenja čez nas izlita bila, so se nebesa nad nami odperle, in s. Duh je doli stopil, in izlil čez nas svojo očiševajočo in posvečujočo gnado, po kateri smo bili oprani in očišeni od greha. Greh je bil ne le kar zadolženje pred Bogom, temuč tudi kar zaslužene kazni zadene, tako odpusen, de je do dobriega zginil, in duša clo nič več madeža ni imela. Po tim zadobljenim odpuseni grehov je bil človek od smerti k življenju prenesen, in je z Kristusam vstal, pravi s. pismo. (1. Jan. 3, 14. Kolos. 3, 1.) — Verh tega je ta gnada dušo tudi sveto in pravično storila, ker je ne le od Kristusa dodeljene pravice in svetosti deležna postala, ampak človek je bil od znotrej ves preroden po gnadi in ljubezni, ktera je bila od s. Duha v srece vlita, in v njem stanuje. S. Avguštin pravi: „Rečeno je v s.

pismu, de bo ljubezen božja v naših serech izlita, ne tista, s katero Bog nas ljubi, temuč tista, s katero mi Boga ljubimo; kakor tudi pravica, ne tista, po kateri je Bog pravičen, temuč tista, po kateri mi z njegovim darom pravični postanemo“.

O zares trikrat srečen stan duše, ktera posvečujočo gnado božjo še ima! Neizrekljive lepote je ona pred Bogom, ktere noben jezik dopovedati, nobena človeška pamet zapopasti ne more. Lepši je taka duša v božjih očeh in v očeh božjih angelov, kakor lepote vse narave, kar jih je na nebu in na zemlji. Je, kakor de bi Bog sam oči in ušes ne mogel obrniti od duše, ktera njegovo gnado in ljubezen ima: tako zlo mu dopade. Bog sam pravično dušo hvali v Visoki pesmi (4, 1.) rekoč: „Kako lepa si ti, moja prijateljca! kako lepa si“. Kader je s. Katarina Siena, po višim božjim razsvitljenji dušo vidila, ktera se je v gnadi božji znajdla, je rekla, de bi rada svoje življenje za to dala, de bi ta duša svoje tako velike lepote nikdar ne zgubila.

Greh človeka od Boga loči, ali gnada božja dušo z nar tesnejimi vezmi spet z Bogom sklene. Po nji človek božje nature deležen postane, pravi s. Tomaz Akvin. Opravičena duša je stanovanje s. Duha, je prebivaljše presvete Trojice, je sedež živiga Boga, na katerim Bog gospodovati in dušo v vsih njenih delih vladati veselje ima. Od opravičenih je rečeno: „Ali ne veste, de so vasi udje tempelj s. Duha, kteri je notri v vas, kteriga vi od Boga imate, in niste svoji“. (1. Kor. 6, 19.) In spet: „Vi ste tempelj živiga Boga, kakor Bog pravi: „Jest bom notri v njih prebival, in med njimi se bom sprehajal, in bom njih Bog, in oni bodo moje ljudstvo“. (II. Kor. 6, 16).

Gnada s. kersta gospodovanje mesa čez duha, kteriga smo v grehu naših prvih staršev poerbali, ukroti, de duši škodovati ne more, dašo poravnava v prvi lep red, kakoršna je bila od začetka pred greham, tako de je telo duhu, duh pa Bogu pokorn, in jo ravno z tim sveto in Bogu posvečeno pa tudi zmožno stori, de sama po svetosti hrepneti zamore. Tako duša svoje čisto, sveto bitje spet iz Boga prejme, in ravno zavoljo tega spet otrok božji postane. „Glejte! pravi s. Janez, kako veliko ljubezen nam je Oče skazal, de homo božji otroci imenovani, in smo tudi“. Vsaciga zmed nas tedej, dokler je v stanu posvečujoče gnade božje, Bog kakor svojiga otroka ljubi, in vsak Boga svojiga Očeta klicati sme. V višji stopnji pa še človek otrok božji postane, kolikanj bolj si prizadeva, svoj v lep red poravnat stan, kakor tudi od Boga zadobljeno pravico in svetost ohraniti, se z svojimi prostimi dobrimi deli posvečevati in mesenimu poželenju, ktero je duši zavoljo njene zveze s telesom še ostalo, nikoli več gospodovanja čez se ne da.

Posvečujoča gnada daje daleč dobrim delam človeka zasluženje za večno življenje. Smertni greh vzame človeku zasluženje dobrih del za večno življenje. Naj bi človek v stanu greha za razširanje božjiga kraljestva toliko delal, kakor ss. aposteljni, toliko terpel, kakor ss. mučenci, toliko del kersanskiga usmiljenja storil, kakor ss. spovedovavci, svoje telo z posti in čuvanjem toliko pokoril, kakor ss. pušavniki, se svetu in njega veselju odpovedal, kakor ss. device itd.: bi vendar vse te dobre dela nebeškiga plačila ne zaslužile. Zakaj ne? zato ker jim manka posvečujoče gnade božje, ktera je korenina in podstava vsiga zasluženja. V stanu gnade božje zamore pa človek z samo dobro mislijo, z enim samim zatajenjem samiga sebe, z enim samim voljnim prenesenjem križa, s enim samim kozarcem merzle vode, ktero žejnemu piti da, z enim samim očenašam, kteriga pobožno zmoli, z enim samim obujenjem kesanja čez grehe veči zasluženje v nebesih perdobiti, kakor će bi v stanu greha vse svoje premoženje med uboge razdelil, svoje telo tje dal, de bi zgorelo, ali druge nar veči dobre dela opravljal.

„V prerojenih Bog nič ne sovraži“, pravi s. Trienski zbor, „ker nič pogubljenja vredniga ni v njih, ki so zares s Kristusam po kerstu pokopani v smert (greha); ki ne živijo po mesu, temuč so stariga človeka slekli, in noviga, kteri je po Bogu vstvarjen oblekli, nedolžni, brez madeža, čisti, nekriži in Bogu dopadljivi postali, deleži božji in sodeleži Kristusovi, tako de jim clo nič v nebesa iti ne brani“.

Kako vrednost ima tedej v resnici posvečujoča gnada božja! „Ona je ljudem neskončno bogastvo; kteri iz njega jemljejo, so božje prijaznosti deležni“. (Modr. 7, 14.) Ona je tisti dragi biser, od kteriga Kristus v evangelii pravi, de ko ga je kupec našel, je šel, in je prodal vse, kar je imel, in ga je kupil. (Mat. 13, 46.)

Ta drugi biser so hotli preblagi devici njeni peteri bratje vzeti. Pet bratov pomeni pet počutkov telesa; risar pomeni oči, lepoticar pomeni duh, kuhar pomeni okus, in tako tudi muzikaž in nesramni prepeluh svoje počutke telesa pomenita. Leti bratje duši z velikim perkupovanjem in mnogim vabljenjem vedno posvetno vživanje in veselje ponujajo, ji slast do pozemeljskih dobrot delajo, ji luč uma ugasniti perzadevajo in jo v svoje poželenje pervoliti silijo. Človek ravno takrat greši, kader želje svojiga mesa dopolni. „Potem kader poželenje spočne“, (kar se zgodi, kader mu človek prav da, dopadajenje nad njim ima, in vanj pervoli), „greh rodi, greh pa, kader bo dopernešen, rodi smert“. S smertnim greham zgubi namreč človek dragi biser posvečujoče gnade božje, in to je smert duše,

ker je ločenje duše od Kristusa, tedej ločenje mladike od vinske tertre. In kaj je konec tega ločenja? Mladika, od vinske tertre ločena, bo vunkej veržena, in bo usahnula, in jo bodo pobrali, in v ogenj vergli, in zgoreli. (Jan. 15, 6.) „Kdor v svojim mesu seje, bo tudi od mesa strohljivost žel: „kdor pa v duhu seje, bo od duha večno življenje zel“. (Gal. 6, 8.)

Kaj je tedej storiti? Treba je čuti in moliti, de ne pademo v skušnjavo. Treba je samiga sebe zatajevati, t. j. želje svojiga mesa zatirati, kolikanj so božji postavi nasproti, in svoje spoznanje, svojo voljo in svoje djauje po božji postavi obravnati. Blaga devica ni hotla vbogati svojih pet bratov; tako tudi duša ne sme vbogati peterih počutkov telesa. Duh naj gospoduje, telo mu mora pa služiti; telo naj bo hlapec duha. „Jest tarem svoje telo, in ga v sužnost devam, de pogubljen ne bom“, je rekel s. Pavl (1. Kor. 9, 27.)

Treba je z blago devico reči, in s terdno voljo skleniti: Hočem z vso skerbjo posvečujočo gnado v sebi ohraniti in raji umreti in vse prestati, kakor pa ta dragi biser, kteri mi da pravico do nebes, za pregrešne slasti zamenjati in jo v svojim sercu zgubiti, ker jo več obrajam, kakor vse, kar koli mi svet, meso in sovražnik prijetniga in veseliga dati zamore.

Krasovic.

Versta Goriških škofov in nadškofov.

Spisal Peter Hieinger.

Stara in imenitna je bila Oglejska škofija, potem patriarhat imenovana; daleč se je iztegnila duhovna oblast ondašnjih patriarhov, in velika je bila ob svojim času tudi njih posvetna mogornost. Zdaj pa Oglejska cerkev ni več škofijska, in imé njenih patriarhov se več ne sliši. Mnoge nesreče so Oglejskimu mestu bile v padeč; morski breg se mu je časama dalj umaknil, v vojskah je bilo dostikrat razdjano, patriarhi so že v osmim stoletji svoje stanovanje od ondod nar pred v Kormons, potem v Staromesto (Čividal), in poslednjič v Videm predstavili. Nar huji nasprotniki pa so za Akvilejo bili Benečani, kteri niso popred nehali po deželah patriarhovih lakomni biti, dokler niso l. 1445 skorej vsih v svoje roke dobili. (Morebiti de se Benečanam dandanašnji tudi pregrehe njih očetov povračujejo). Oglejsko mesto pa je l. 1509 prišlo v oblast Avstrijskih nadvojvodov.

Tako se je zgodilo, de je bila cerkev in stol patriarški v Ogleji na Avstrijskim, stanovalise patriarhovo in njegove duhovsine v Vidmu pa na Benečanskim svetu; patriarh sam je bil nekako sužin Beneški oblasti. Iz tega se je veliko zamerjenje cele patriarhu podložne škofije izhajalo:

zlasti so terpele cerkve na Goriškim, Krajnskim, Štajerskim, in nekoliko na Tirolskim, Koroškim in Horvaškim, ktere so bile pod Avstrijsko oblastjo. V skorej treh sto letih je le enkrat patriarh sam, in enkrat njegov podškof škofijo vso obiskal. Za en del teh krajev je prišla v prid Ljubljanska škofija, l. 1461 vstavljena; za druge je pa še per starim ostalo. Zatorej se je kmalo misel zbudila, tudi v Gorici novo škofijo napraviti; pa dve reči ste temu početku dolgo napotje delale, namreč težava potrebne prihodke za novo škofijo pridobiti, potem pa in sicer se nar več nasprotvanje Benečanov, kateri, Bog vé kaj, so si od nove škofije škode za svojo mogočnost mislili.

Že Avstrijski nadvojvoda Karl, katerimu je bil njegov oče cesar Ferdinand I. Štajersko, Koroško, Krajnsko in Goriško v oskerbovanje prepustil, je papežu Sikstu V. potrebe vernih v teh dezelah priporočil; vidil je namreč, kako de je Lutrova krivovera v te kraje silila, in kako de se je vse keršansko življenje v slabo obračalo. Že so se bili papeževi in cesarski poročniki razgovorili, in vse pisma so se imele že papežu v poterjenje predložiti: kar je smert papeža Siksta V. in nadvojvoda Karlna skorej ob enim času v l. 1590 leto reč spet odložila. Karlnov sin, nadvojvoda Ferdinand je v l. 1598 sam v Rimu s papežem Klemenom VIII. zastran nove škofije v Gorici govoril; pa izpeljevanje početka je zastalo, ker so prijatli Benečanov reč drugam obrniti znali. Med tem je nadvojvoda Ferdinand cesar postal, in Goričani so se z novimi prašnjami za škofijo do njega obrnili. Milostvo je cesar sprejel njih prošnje, in je l. 1623 svojiga poročnika do papeža Urbana VIII. v Rim poslal; pa prizadevanje tega poročnika je bilo zavoljo zoperstave Benečanov brez pospeha.

Boljši se je za novo škofijo v Gorici začelo obračati, ko je l. 1687 čast. g. Vid Gulin, Hengsperski fajmošter na Štajerskim po testamentu vse svoje premoženje za prihodke nove škofije v svojim domačinskim mestu volil. Cesar Leopold I. je bil tudi nagnjen to napravo podpirati, vonder ker je nasprotvanje Benečanov vedno na poti bilo, je reč le prav iztek kazala, ako bi se Oglejska škofija razdelila, ali še celo zaterla. Cesar Karl VI. je na novo priporočevanje Goričanov še druge prihodke k novi škofii namenil. Vonder se le cesarici Marii Terezii in papežu Benediktu XIV. je bilo dano, v Gorici nadškofijo postaviti, h kateri reči je posebno še g. Avguštin, blagorodni Kodeli pripomogel, s kteriga premoženjem so bili prihodki noviga nadškofskiga sedeža velik del prevedeni. Papež Benedikt XIV. je l. 1748 nar pred apostolskiga namestnika za Avstrijske dele Oglejske škofije postavil, in je v to čast. g. Karlna

Mihaela grofa Atemskiga, Bazilejskiga korarja, odločil, ter mu imé Pergamskiga škofa *) dal. Benečani so vidili, de se zdaj zatrenje Oglejskiga patriarhata bliža, in so per Papeži in per evropejskih kraljih vse poskusili novo napravo zopet podreti. Modri in za katolško cerkev skerbni papež pa je l. 1751 Oglejski škofii konec storil, v Vidmu le škofa pustil, v Gorici pa nadškofijo vstavil, in ji Tridentinsko škofijo v Tirolih, Komsko na Milanskim, Terzaško in Pičnisko v Istri poddružil. Kar je bilo popred Oglejskih far na Goriškim, v Tirolih, na Krajnskim, Koroškim, Štajerskim in Horvaškim, lete so zdaj Goriške postale. Nadškofu je bil na stran dan korarski kapitelj, v kterim je prošt s pravico škofsko kapo in palico nositi, dekan in pet korarjev. Odslej se rajta namest Oglejskih patriarhov versta Goriških nadškofov, in nekaj časa samo škofov, ki se jih do zdaj pet vkupej šteje.

1. Karl Mihael, grof Atemski, v Gorici rojen, popred apostolski namestnik, l. 1751 pa od cesarice Marije Terezije v nadškofa imenovan, in od papeža poterjen, in 22. maliga Serpana 1752 s častjo v svoj sedež vpeljan. Njega je cesarica kakor modriga in pobožniga moža, skerbniiga pastirja izročeni duš, in usmiljeniga očeta ubogih obilno spoštovala, in se njegovim molitvam dostikrat priporočevala; tudi je v znamenje svojiga spoštovanja njemu in njegovim naslednikam imé in čast kneza ali firšta rimskiga cesarstva dodelila; in še stolni Goriški cerkvi je zavoljo njega drage dari prinesla. Tudi papež Benedikt XIV. ga je častil v svojih listih kakor nadškofa, ki je v svoji apostolski službi prav naslednik apostelnov, in dober pastir množice duš tako dolgo zanemarjenih. Pokazal se je pa nadškof Karl Mihael zares take hvale vredniga. Več ko štirideset far in podfar je bilo na njegovo priganjanje vstavljenih, duhovno semenišče in posojilnica (Monte di pietà) je bila iz tal sozidana, in s prihodki prevedena; škofijski zbor zavoljo vpeljave boljšiga cerkveniga reda je bil deržan. Tudi za uboge je bil ta nadškof poln usmiljenja, in veliko dobrot so iz njegovih rok prejeli. Umerl je l. 1774, ter bo Goričanam vedno v svetim spominu ostal. —

2. Rudolf Jožef grof Edling, tudi rojen Goričan, kateri je bil pred podškof, Kafarnavmski škof imenovan, je bil ravno od svojiga prednika v naslednika priporočen, in še l. 1774 na nadško-

*) Mesto Pergam je v Mali Azii, zdaj pod Turško oblastjo. Tamkej zdaj škof ne stanuje, ker tudi kristijanov ni več; navada je pa v katolški cerkvi podškofam imena od zapušenihi starih škofij dajati, de se s tem upanje na znanje da, jih od nevernikov še nazaj dobiti.

fijski stol povzdignjen. Bil je mož bistriga uma, blagiga serca in pobožniga duha, tudi obilno skerbin za svojo daleč raztegnjeno škofijo. Zadel je on v ravno tiste časa, ki so zavoljo velikih prenaredb cesarja Jožefa II. v cerkvenih rečeh v spominu; in bil je eden med malim številam škofov, kateri so si upali cesarju reči: „To je cesarjevo, uno pa cerkveno božje“. Ker se je za cerkvene pravice potegval, mu je bilo to v plačilo, de je l. 1787 svojo nadškofijo pustiti mogel. Preživel je svoje zadnje dni na Italijanskim. Nadškofijski stol je bil potem iz Gorice v Ljubljano prestavljen, za Gorico, Terst in Pičen pa vkupej nov škofski sedež v Gradiški odločen. Kar je far Goriških bilo na Krajnskim (zunej Krasa, Pivke in Vipave), Koroškim, Štajerskim, Horvaškim in v Tirolih, so bile k Ljubljanski nadškofiji, in k Sekavski, Lavantinski, Kerski, Briksniški in Zagrebški škofiji pridjane.

3. Franc Filip grof Incagi, rojen na Štajerskim, popred Teržaški škof, je bil v ondašnji farni cerkvi s častjo vpeljan. On je pa z dovoljenjem papeževim in cesarjevim celih 28 let skorarji vred v Gorici prebival, in svete opravila obhajal; zatorej je bila škofija le po imenu v Gradiški, za resnico pa v Gorici. Tudi je Terst kmalo spet, l. 1791, lastniga škofa dobil. Škof Franc Filip je imel svojo čedo v zlo nepokojnih časih francozke vojske pasti, kjer ga je tudi marsiktera teža zadela. Umerl je pa l. 1816, potem ko je spet mirne čase dočakal.

4. Jožef Valand, rojen blizo Lesec na Krajnskim, pred korar v Ljubljani, potem poglavarski svetovavec v Terstu in v Ljubljani, je v l. 1819 prišel na Goriški škofski stol. Sploh je znana njegova ljubeznjivost in prijaznost, ki jo je do sleherniga kazal, bodi si visociga ali nizkiga, duhovskiga ali deželskiga stanu. Veliko skerb je imel svojo škofijo v lep red djati, in poravnati, kar so poprejšni nepokojni časi in pa triletno pomanjkanje višiga pastirja škode prinesli. Bil je tudi radodelin prot ubogim, zlasti tudi proti revnim učencam; pri vsim tem pa ni iskal večih prihodkov, desiravno so mu bili, ko je bil v nadškofa povišan, na ponudbo. Po vošilu cesarja Franca I. je papež Leo XII. l. 1828 meje škofij v Ilirskim kraljestvu drugač razmeril, in Vipavski dekanat je tu od Goriške pod Ljubljansko škofijo prišel; nasprot pa je papež Pij VIII. l. 1830 Goriško stolno cerkev spet v nadškofsko cerkev povzdignil, in ji Ljubljansko, Teržaško-Kopersko, Poreško-Puljsko in Kerčansko škofijo podružne storil; duhovno semenišče pa je za vse primorske škofije še dalje v Gorici ostalo. Škof Jožef je bil z nadškofskimi znamenji okinčan v stolni Goriški cerkvi 6. Prosenca 1832; pa je le kratke dve leti potem še

živel; umerl je namreč 11. veliciga Travnja 1834. Njegovim naslednikam je bilo častno imé knezov Avstrijanskiga cesarstva pridjano.

5. Franc Ksaver Lušin, rojen v Tinah na Koroškim 1781, v mašnika posvečen l. 1804 v Celjovcu, v škofa Tridentinskiga posvečen v Solnimgradu l. 1824, potem prestavljen na Levovski nadškofski stol v Galiciji, je bil l. 1835 po volji cesarja Franca v Goriškiga nadškofa namenjen, po listih apostolskiga sedeža poterjen, 8. Kimovca tistiga leta s častjo na svoj pastirski sedež vpeljan. On je, desiravno bolj natihama delo svojiga prednika dalje izpeljeval, dokler ga niso prekucije vlašskiga leta primorale, se s podružnimi škofi vred glasno proti deržavnemu zboru in proti ministerstvu za pravice katolske cerkve potegniti; ravno zato se je tudi z drugimi Avstrijanskimi škofi na Dunaj podal. Zdaj je na tem, sklepe tamkej storjene v prid svoje škofije kakor tudi podružnih izpeljati, kar mu Bog v zveličanje izročenihi duš milostivo dodeli.

Mekinska cerkev.

Zgodba o začetki Mekinske cerkve se zavoljo starosti zgubi v pravlice. Kakor perpovedujejo o začetki več družih cerkva, de so namreč pastirji najdovali v hosti podoba Matere Božje, tako se perpoveduje tudi od Mekinj. Leta podoba, če je bila tudi strani odnešena, se je sama na pervo mesto vernila. Naredili so torej na tim kraji, kjer se je podoba znajdla, cerkvico ali kapelo. Ta cerkvica je bila veliko let pred kakor samostan (klošter), pa tudi veliko manji kot zdajna cerkev. Odvetnik (Patronus) te silno stare cerkvice Matere Božje v Mekinjah je bil Galenberški gospod.

Sigfrid sin Sigfrida Galenberskiga, utemeljitelja Mekinskiga samostana jo je dal za zmiraj svoji sestri Klari, Mekinjski abtošici in nje naslednicam v last, in v pravico odvetništva (in jus patronatus). Od tega je dajavno in izročivno pismo pisano 20. Velikoserpana 1301. V tem pismu se bere, de je Mekinska kapela že od nekđaj bila (ab olim ibidem in honorem Beatae Virginis fabricatam) h časti Divice Marije zidana; in de Sigfrid, Friderik, Gvilijelm in Oton sinovi, Reytza in Meika pa hčere Sigfrida utemeljitelja dajo pravico odvetništva imenovane Matere Božje kapele svoji sestri Klari in nje naslednicam.

Leto pismo se tako konča *): „K večimu po-

*) „Ad praedictorum autem omnium perpetuam firmitatem, ego Sifridus praedictus de Voluntate et assensu aliorum, Haeredum supradictorum, praesentes litteras Sigilli mei, et Sigilli Henrici dicti Lavani, tunc Vice-Domini Carnioliae, consobrini mei,

terjenju vsiga do zdaj rečeniga sim dal jez zgoraj imenovani Sifrid po volji in z dovoljenjem družih zgor imenovanih naslednikov leto pismo s svojim pečatnikom in s pečatnikom Henrika Lavana (Glavana?) namestniga poglavarja na Krajskim v Pokrajni, ki mi je svak, previditi in poterediti. Tako je storjeno in spisano dano v Mekinjah 20. Velikoserpana 1301.

Dalej so priče tega podarjenja, prepisa in odpisa ti le:

Henrik Lavan (morebiti Glavan) namestni poglavar Krajskiga,

Friderik Koprivniški,

Urth, njegov brat, Koprivniški,

Eisenreich Mekinjski,

Bertold Koleneč,

Adam Mekinjski, in družih več.

Zdajno Mekinjsko cerkev, ki je 23 sežnjev dolga in permerjeno široka ter prav lepa, so delali ali s samostanam vred ali kake leta potlej, se ve, de pred ko je bilo mogoče. Samostanu (zdaj grajsini) je permerjena in z njim v zvezi.

V leti 1406 v ponedeljek po tretji nedelji po veliki noči je bila popravljena, kakor napis per sredi cerkve od znotraj na zidi pové rekoč: „Anno Domini 1406 feria 2. post Jubilate emendatum est hoc upus in honorem Virginis Mariae gloriosae“. Valvazor iz tega napisa sodi, de je bil le veliki altar v rečenim leti popravljén, tode ta napis, ki se da od cele h časti Matere Božje zidane cerkve razumeti, je na ženski strani od veliciga altarja delec, ne na levi od altarja (ali na možki strani) kakor Valvazor pravi, ki si ga je morebiti blizo altarja mislil; torej je soditi, de od poprave veliciga altarja, zlasti pa od cele cerkve govori. Valvazor da v eni pazki pod imeni abtošic tega samostana na znanje, de je Mekinjski samostan s cerkvijo vred le po dopisih popisoval.

Lansko leto so Mekinjski farmani s pomočjo odvetnika g. barona Alojza Apfaltrerja, ki je Križki in Mekinjski gospod, na cerkev in na farevž novo ostražje (Dachstuhl) naredili, in z opekami pokrili.

V zvonik, na katerim je bilo lepo ostražje, je v leti 1811 mesca kresnika trešilo, de je vsa lesenina na njem pogorela. Vsak kdor je to vidil je

spoznal, de je Bog le čudežem obvaroval, de se z škodlami pokrita cerkev, na katero se je bilo polno žerjavce z gorečo lesenino vred nasulo, vendar ni užgala. Altarjev v ti cerkvi je zdaj pet: 1. Veliki altar Matere Božje vnebovzetja. 2. Altar s. Franciška Asisija z vtisnjenimi peterimi ranami. Ta altar je na možki strani; v njem leži truplo s. Generoza mučenika, zraven je posoda njegove kervi, pa ta posoda je ubita. 3. Altar s. Antona Padovanskiga, ki je v eni veliki kapeli na ženski strani cerkve. 4. Altar Marije Pomočnice, ta je tudi na ženski strani. 5. Altar s. Kolomana mučenika je v eni veliki kapeli, ktera je tudi na ženski strani cerkve. V ti kapeli so na zidi gerbi vsih Mekinjskih abtošic, in per gerbi vsaktere je posebej nje ime zapisano. 6. Je bil na kori, kamur so redovnice (nune) molit hodile altar Matere Božje čistiga spočetja, pa ta altar je zdaj ves obropán in zapušén.

Nekteri spominki ali pokopališa v cerkvi:

Eno nadgrobje kaže, de je umerl v l. 1409 v saboto med osmino s. Franciška zlahtni gospodičič Jošt Galenberger.

Drugo nadgrobje kaže, de je umerla gospa Ursula Galenberska v šinkovim turni; rojena Pred Jamo, in pa de je umerla v l. 1495.

Tretje nadgrobje kaže, de je Merjeta Herentfelska žena g. Kristofa Münkendorffa, in zapušena vidova rajnciga g. Konrada Galenberskiga umerla v leti 1531.

Četerto nadgrobje na ženski strani cerkve s po konci vzidanim kamnam kaže, de je tu pokopan visokorojeni in blagorodni g. Sifrid, Galenberski gospod, zlahtni gospod od Soteske, Turna, Rožeka in Podpečja (von Gallenstein) naslednji odvetnik in gospod Mekinjski, Rimskiga cesarja, Ogerskiga, Českiga kraljeviga Velicastva, slavniga Ranftiskiga potlej Breinerskiga (Breinerischen, morebiti bi imelo stati Krainerischen krajskiga) regimenta stotnik, ki je v Ljubljani 18. Grudna 1661, svoje starosti pa v 24. leti umerl.

Peto nadgrobje kaže, de tukaj počiva visoka in blagorodna gospa Marija Terezija grafinja in oblastnica Galenberska, rojena Turnska in Valzasinska grafinja, visoko- in blagorojeniga g. Janeza Friderika s. Rimskiga kraljestva grofa in gospoda Galenberskiga, plemenitnika v Soteski, gospoda na Turni, v Rožeki in Pod Pečjo, nasledniga Mekinjskiga odvetnika preserčna spruga, ktera je umerla 28. Listopada 1671 v 32. leti svoje starosti, in kateri naj Bog častiljivo odsmertivstajenje dodeli. Amen!

Kjer bi imele velike vrata biti, je kamnitno nadgrobje po konci stojé uzidano. Tu počiva gosp. Jošt Galenberski, vitez Njih Cesarske Svetlosti, bivši vikši svetovavec in poglavar na Krajskim.

munimine robarari feci. Actum et datum in Münkendorff, XIII. Calend. Septembr. Anno Domini MCCC. primo.

Porro testes hujus donationis, translationis et abdicacionis, sunt isti: Henricus dictus Lavanus Vice-Dominus Carnioliae, Fridericus de Rabensberg, Udalricus, frater ejusdem, de Rabensberg, Eysenricus de Münkendorff, Perhtoldus dictus Colienz, Adam de Münkendorff, aliique plures.

Ž njim vred tu počiva njegova žena in gospa Poliksena, rojena Turjaška baronovka. On je umerl 1. dan Kozoperska 1566; ona pa 17. dan Prosenca 1568. — Letá grob je bil vzet iz Ljubljanske bolniške cerkve s. Elizabete, in 24. dan Kimovca 1772 sem pernešen.

V ti cerkvi je več mertvanj ali mertvakov (Gruft, Crypta). V lete so sploh, kar je bilo plemenitnikov in dobrotnikov okoli Mekinj stanujočih, pokopavali. Nekteri iz bolj daljnih krajov so hotli po svoji rodovini posebno tukaj pokopani biti. Pa ne le gospoda imenitniga stanú, tudi sosodje in dobrotniki, če so bili tudi le kmetiškiga stanú, so tukaj svoje posebne prostore za pokopališa najdlji. Ko imam rajnce v misel, spomnim, de ko se je pisalo nekaj čez 1500, je bil zadnji Limbarski gospod tukaj pred cerkvijo na pokopališi od treh kmetov ubit.

Poglejmo še, kdaj de so tu veliki cerkveni shodi. Veliki shodi v Mekinjah so: 1. Velki petek. Ob eni popoldne je ta dan pridiga v Nevljah, ob dveh pa tukaj v Mekinjah, in ob štirih v Kamnici na Šutini. Božji grob je v Mekinjah tako poseben in veliko vreden, de mu ga na Krajnskim ni kmalo enaciga, le star je, se vé kar je od časov redovnic. 2. Veliki shod je prvo nedeljo po veliki noči, ker je ta dan cerkveno žegnanje. 3. Veliki shod je prošnji teden v sredo; tačas pridejo sem s procesjo Nevljska, Kamniška in domača fara. 4. Je posebni shod veliki šmarni dan, ko je cerkveni god, in dalej 5. so tukaj veliki shodi vse nedelje med šmarnimi mašami, kakor tudi sladkiga Marijniga imena nedeljo.

Zadnjič še zaznamimo verste gg. fajmoštrov Mekinjske podfare. Ti so:

1. G. Andrej Kratnar od leta 1787 do leta 1826. Ta je imel tukaj drugo novo mašo.

2. G. Franc Reš, rojen na Seli v Rodinski ali dandanašnji Brezniški fari. Ta je bil tukaj od leta 1827 do 1836.

3. G. Anton Šumi, rojen iz Krajnja, je bil tu od leta 1836 do 1846.

4. G. Jernej Krašovec iz Topola Obloške fare od leta 1846 do zdaj in še dalej.

Matevž Ravnikar.

Kršanska prava pot.

Pred nami mati cerkev hodi,
Nam z lučjo vere gre naprej,
Ter nas po poti križev vodi
Po hudim ternji v večni raj:

»Otroci dragi! ki rojeni
»V naročji mojim ste bili
»Na lesi križa odkupljeni,
»Za ktere toči Jagnje kri,

»K' pri kersti ste se prerodili,
»K' je božji duh navdihnil vas,
»Ki ste prisegli, obljubili
»Bogu zvestobo večni čas:
»Deržite vedno sveto vero
»In kar duhovni vas učé,
»Ter sveti križ, moje bandero,
»Globoko vtisnite v sercé.
»Vaš pravi pot je: križ, terpljenje,
»Po tem le morate hodit',
»Če priti hočete v življenje
»Križ težak morate nosit'.
»Tud' Kristus moral je nositi
»Svoj križ na Golgato goró,
»To opominja vas storiti.
»De nosi vsak naj ga voljno.
»In pa de pota ne zgresite,
»ki pelje prot nebesam vas.
»To znamnje v serce si vsadite,
»ki prav vas vodi vsaki čas.

Od rojstva na pokopališe
Nam cerkev gre tako naprej,
De nas pripelje v večne hise
Nebeskiga domvanja kraj.

Kot mati dobra ona vodi,
Nam križa znamnje v roke da,
De v hudo nas ne pahne zlođi,
Nas u pogubo ne spelja.

Če reka grenka je življenja,
Če žeja pota nas mori,
Pogled sam križa nam terpljenja
Pregrenko časo osladi.

Če po evetlični gladki poti
Veselja, sreče voz dervi,
Tud' temu pride križ naproti,
Pot široko zvozi in steži.

Če moč peklenska vsa razsoja,
Če broj sovražnikov renci,
Če moč vihra vsa pekla zmaja,
Ga znamnje križa razkropi.

Če te sovražna kača zgrabi,
In s strupam smertnim pikne te,
Zateč' se k križu ne pozabi,
Kjer vsaka rana seeli se.

Če tvoj'mu teku konec se bliza,
So rajске vrata pred teboj,
Vzemi v roke znamnje križa,
In vrata se odprejo koj.

In tvoja duša, ki borila
Je serčno se za križa les,
Od križaniga bo dobila
V plačilo venec tam nebes.

In ko razdere grob trohnoha,
In tvoje ščervovi telo,
Je terdno varstvo tvoj'ga groba
Še križa svetiga drevo.

Ta močen varh je tebi v grobi,
Med tem k' svetá vihar buci,
Dokler ti angel ne zatrobi
In te na vekomaj zbudí.

Vitoski.

Razgled po kersanskim svetu.

Presvitli Cesar bodo 16. dan tekočiga mesca, kakor se pripoveduje, začetik redovne vožnje po železnici od Celja do Ljubljane s svojo vpricnostjo počastili: se več, de bo tak dan s permerjeno slovesnostjo praznovan. Dunajski časopis „Presse“ tudi piše, de se mislijo Cesar iz Ljubljane se nekoliko naprej peljati in Terzaško mesto obiskati ter se čez Reko in Zagreb nazaj na Dunaj podati.

Rim. Kardinal Konstantin Patrici, generalvikar sv. Očeta, v lepim razglasu, ki je poln apostolskiga duha, Rimljane opominja, de naj za storjene pregrehe, s kterimi so Boga razžalili, s pokoro in molitvijo zadosté in božjo pravico potolažijo. Od 19—21. dneva pretečeniga mesca je bila tedaj oznanjena tridnevna popoldanja andoht pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesam. Pod navadnimi pogojami je zamogel vsakteri per tej perložnosti odpustke zadobiti. — Enako pastirsko pismo, v kterim ravno tak duh pobožnosti in apostolske gorkote dije, je dušam sebi izročnim poslal kardinal in nadškof v Bolonji.

— Osmi dan pretečeniga mesca je v Rimskim Kolegij per sv. Ignacii gorelo. Pravijo, de je bilo od neklih hudobnežev zažgano; v nar zgornjim nadstropji je začelo na enkrat na treh krajih goreti. Škoda je velika; stanica, v kteri je sv. Alojzi stanoval in iz ktere so kapelo naredili, je pogorela; ravno tako tudi nekatere bližnje stanice, v kterih so bile mnogotere reči velike cene hranjene.

London. V dan sv. Ignacija, 31. Maloserpana, je bila v Londonu nova katolska cerkev praznično posvečena. Jezuiti so jo sozidali v čast Marije Device čistiga spočetja. Brezštevilne trume ljudi so se sosle per tej slovesnosti; trije škofje in veliko drugih duhovnov jo je poveličevalo s svojo pričijočnostjo. V sloveči pridigi so škof Wizemann povzdigovali zasluge Jezuitov za razširjenje katolske vere med neverniki in za izrejo mladosti. Drugi dan pa so škof Brown v častitljivi novi cerkvi pridgovali od znamenj prave Kristusove cerkve, in so potem naglo odrinili v knežtvo Lankeshire, kjer ima tudi biti nova cerkev posvečena. En dan pozneje pa so škof Wizemann vložili vogelni kamen za cerkev Ligorijanov. Vse tri cerkve so Materi božji izročene. Tako se katolska vera, od ktere je veliko nezvestih sinov v naših deželahodstopilo, med krivoverci veselo razširja in razévita.

Brezlav. Papež Pij IX. so Brezlavskimu škofu, Melhioru Dipenbroku, zahvalin list pisali zavoljo poslanih nabranih darov. Povedo v tem listu, koliko tolažbe jim je to storilo, de se povsod taka vdanost, ljubezin in čast do njih kaže, desiravno jim to žalost dela, de verni iz preobilne ljubezni do njih leto s svojo škodo storiti hočejo. Izrečejo dalje upanje, de naj vsi k Bogu goreče molitve pošiljajo, naj bi sveto cerkev skorej iz tolike stiske resiti hotel. Obljubijo, de tudi sami ne bodo opustili moliti, naj Bog svoje dari obilno na vse

razlije, de se hudiga varujejo, dobro delajo, in na poti v srečno življenje naprej gredo.

Naš rojak žalostniga spomina, odstavljeni profesor Fister je zdaj v Londonu; tam misli zadnje prigodbe Avstrijske v bukvah popisati; pred ko ne si bo mogel s tem pisarjenjem kruh služiti. Koliko bo pa resnice v njegovi pisarii, je težko prašanje.

I s k r e.

Vecnost se bliža, pa ne mislimo!

Bolj ko grešnik svet ljubi, bolj nesrečin je, ker se tolikanj hujši množijo njegove strasti, vzigajo pohlepnosti, zapletajo njegovi naklepi, in napenjajo skerbi. Ta ljubezin je cela velikost njegove nesreče. Ona stori, de človeka na svetu tolikanj boli in peče, če se nameri, de mu je manjši v zasluženji predstavljen; de ga razžaljenje bode in kolje; de ga skažen naklep v obupnost žene; de ga nenasitena želja žali; de se v neprevideni zgubi ne da tolažiti. Bolj ko on svet ljubi, teže mu je anati se lažnjiviga posvetniga veselja. Nobeno mu pa ne more serca napolniti, ktero je stvarjeno, de bi kedaj večno neizmerno bogastvo uživalo; torej ne ve kako bi čas pregnal; torej svet per vsem svojim hrupu in ponarejenim veselji tolikanj čez dolgičas toži.

Naj nihče ne misli, de mislim tukej nesrečo tistih ljudi, ki so na svet navezani, presiljeno popisati, de bi se sreča čednosti zavoljo tiga svitljejši pokazala. Vem, svet se hvali, de je srečen, in de se v sredi skerbi, težav, strast in nepokoja znajde nekoliko na videz srečnih, ktere ljudje blagrujejo, ker je viditi, de so v sladkim miru in de se jim vse prav godi. Pa, moj brave! prederi zunanjo stran njih sreče in veselja, in boš znotrej najdel nejevoljo, razpor serca, nemir vesti. Perbližaj se v samotni uri takim ljudem, ki se ti naj srečnisi na zemlji zdé, in začudil se boš, čutiti, kako nepokojni, kako mračni so, kako jih nekošina skrita butara vesti tare in stiska. Poslušaj jih ob mirnim času, kedar jih luč spoznanja samiga sebe nekoliko obsije; tačas sami spoznajo, de niso v resnici srečni; de bliš njih sreče le od deleč oči moti, in de se le tistim srečni zdé, ki njih okolišin ne poznajo.

Pravičniga veseli, večkrat v sercu večne čase premisljevati, ki bodo za timi minljivimi migleji sužnosti nastopili. Upanje, ki ga vera vnema, mu vedno pred oči stavi novi svet, ki ga mu bo smert odperla. Ves zamaknjen premišljuje svet Jeruzalem, kjer ni družiga dneva več, kakor tisti, ki ga razširja pričijočnost božja; kjer ne teko le karpotki mleka in sterdi, kakor v obljubljeni deželi, ampak reke veselja, in kjer za pozemeljskim zdi-hovanjem nastopi veselo nebeško petje vekomej. V tacih mislih pozemeljsko zmirej bolj zaničuje, in kliče s prerokam: „Kdo mi da peroti, kakor golobici, de bom ferčal“ v domovanje veselja „in počival!“ (Ps. 54, 7.) — Povej pa ti, o grešnik! ali tudi tebe misel prihodnosti tako razveseli in mi-ka? Ravno nasproti: ta misel tebe straši, pred njo bežiš, jo sovražiš, bi jo rad popolnoma za celi čas življenja iz duše zbrisal, de bi mižé šel sodbi nasproti, ki nimaš serenosti, tudi od deleč na njo misliti: gorje! gorje!

Geramb.